

DOKUMENTACE ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

FACULTY OF FINE ARTS

ATELIÉR SOCHAŘSTVÍ

SCULPTURE STUDIO

CROHNOVA CHOROBA

CROHN'S DISEASE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

Matyáš Knor

VEDOUcí PRÁCE

SUPERVISOR

prof. akad. soch. Michal Gabriel

BRNO 2025

OBSAH DOKUMENTACE:

TEXTOVÁ ČÁST	s. 4 - 8
OBRAZOVÁ ČÁST	s. 9 - 13

TEXTOVÁ ČÁST

ABSTRAKT

Ve své práci se věnuji problematice Crohnovy choroby z pohledu dospívajících. Práce se zaměřuje nejen na fyzické dopady nemoci, ale zejména na vnitřní konflikt vznikající při snaze smířit se s nemocí. Dílo zachycuje pocity vycházející z mé osobní zkušenosti a z příběhů z mého bezprostředního okolí.

Crohnova nemoc mi byla diagnostikována začátkem dospívání, v klíčovém období tělesných změn, růstu a vitality. Mé dílo pracuje se situací, kdy dochází k zastavení všech těchto procesů vlivem chronického onemocnění. Následkem toho dochází u jedince nejen k tělesným, ale především k psychickým dopadům.

Instalace s názvem Crohnova choroba nezachycuje jen vnější povahu drsné nemoci, ale zabývá se především její neviditelnou stránkou. Reflektuje dopad vnitřních prožitků, které svou povahou rozvracejí nevinnou dětskou mysl a přetvářejí ji v prostor křehkosti a nestability.

ÚVOD

V období růstu, ve čtrnácti letech, mi po předchozích problémech s imunitním systémem lékaři diagnostikovali Crohnovu chorobu. Chronické onemocnění trávicí soustavy, které se projevuje zánětlivými ložisky nejčastěji v oblasti přechodu tenkého a tlustého střeva.

„Crohnova choroba (CD) je chronické zánětlivé onemocnění trávicího ústrojí, nejčastěji tenkého střeva, může být ale postižen jakýkoliv úsek trávicí trubice. Nemoc se projevuje bolestmi břicha, chronickými průjmy, neprospíváním a únavou“.¹

Záněť může způsobit zúžení střevního průchodu, což komplikuje nebo zcela znemožňuje průchod potravy.

Jako pacient gastroenterologického oddělení v nemocnici v Motole jsem se stal součástí kolektivu dětí s podobnou diagnózou. Ocitl jsem se v prostředí naplněném dětskou touhou po normálním životě bez omezení, po svobodě, kterou jsme vnímali u zdravých dětí stejného věku. Tento silný kontrast dvou dětských světů zásadně změnil můj pohled na život. Dětská, kreativní mysl se snažila pochopit, co se s mým tělem děje, a vytvořit si vlastní obraz celé situace.

¹ VOKOUNOVÁ, Kateřina. Crohnova choroba. Online. Praha: Medicínské centrum Praha, 2020 [cit. 2025-26-04] Dostupné z: <https://www.mc-praha.cz/mcp/wp-content/uploads/2020/12/Crohnova-choroba.pdf>

Do té doby jsem se jako většina dětí cítil neporazitelný. Zjištění, že to není pravda, pro mě bylo obrovským šokem. Ztratil jsem víru v sebe sama a začal vnímat své tělo jako zdroj selhání. V reakci na to jsem se snažil na nemoc za žádných okolností nemyslet a zcela ji vytěsnit z prostoru mé hlavy. V návaznosti na to jsem si o nemoci odmítal cokoliv zjišťovat a svůj osud jsem zcela nechal v rukou lékařských odborníků.

Čím víc jsem si svůj problém nechtěl připustit, tím více dostávala prostor má dětská představivost. Ve snaze události zpracovat si má mysl začala vytvářet úzkostné obrazy a scénáře o dění v mém těle. Čím víc jsem myšlenky na nemoc potlačoval, tím se v mé mysli objevovaly děsivější výjevy. Ovšem byly i chvíle, kdy se mi úspěšně dařilo odvracet mou pozornost jinam. Skrze všechno ve mě zůstala víra, že existuje světlo na konci tunelu. Ač jsem si plně uvědomoval, že cesta za překonáním mých představ nebude jednoduchá, stále jsem v hloubi duše věřil v lepší budoucnost. Moji rodiče a celá má rodina mě podporovali a dávali mi naději.

Zajímavé je, že mně se skládáním všech informací z tohoto konkrétního období musela pomoci má rodina. Díky nim mám možnost objevovat vzpomínky ztracené hluboko v mé paměti. Snažím se oživit chvíle, které mám v mlze jako celé toto období mého života.

Nemoc u mě byla diagnostikována na začátku mých čtrnáctých let. V období, kdy se tělo rychle vyvíjí a roste, což se výrazně promítlo na mých vrstevnicích. Mé tělo se však v důsledku onemocnění vyvíjelo velmi pomalu.

„Nejzávažnějším důsledkem, především Crohnovy choroby, je růstové opožďování (narozdíl od dospělých s ukončeným růstem), které může být i první manifestací choroby“.²

V tvorbě své bakalářské práce mi pomohl nedávný objev rámu starých dveří. Na jeho povrch jsme si jako děti zapisovaly každoroční vývoj naší výšky. Rám tedy slouží jako jisté svědectví, které mi po několika letech pomohlo objasnit průběh událostí. Mou výšku z průběhu nemoci jsem tak mohl srovnat s průměrem výšky dětí téhož věku.

Ve své práci zachycuji tělesnou odlišnost způsobenou nemocí a vyzdvihuji dětské rysy ještě nevyvinutého těla. Zatímco se průměrný roční přírůstek chlapců ve čtrnáctém roce života pohybuje okolo deseti centimetrů za rok. U mě byl důsledkem chronického onemocnění výškový pokrok minimální. Vlivem onemocnění se totiž můj růst zpomalil o jeden celý rok. Což zapříčinilo velkou

²s.21. BAJEROVÁ, Kateřina, FRÜHAUF, Pavel, SÝKORA, Josef a kol. Crohnova choroba a ulcerózní kolitida. Online. MUDr. Rusínová. 2020 [cit. 2025-21-04]. Dostupné z: <https://www.rusinova.cz/wp-content/uploads/2020/04/ibd-edukace.pdf>

fyzickou rozdílnost mezi mnou a mými vrstevníky. Na počátku onemocnění jsem měřil pouhých sto čtyřicet čtyři centimetrů. S tím se mi dočasně vyhnula i související změna hlasu, začínající tělesné ochlupení i nabývající muskulatura.

„Důležitou zvláštností u dětských pacientů je to, že především onemocnění samotné a také všechny léčebné zákroky mohou nepříznivě ovlivnit psychomotorický vývoj dítěte, jeho sexuální vyžívání a somatické změny (růst)“.³

CÍL PRÁCE

Cílem práce je autentické ztvárnění psychického stavu dítěte v okamžiku vnitřního boje se svou vlastní myslí během Crohnovy nemoci. Tyto dvě roviny, tedy postava chlapce a jeho roztržitá mysl, v instalaci mezi sebou vzájemně interagují. Výjev zobrazuje pocit bezmoci a nechtěného sepětí s představami, před nimiž se dítě snaží uniknout.

Objekt představuje chlapcovy nepříjemné představy – takové, na které se přes veškerou snahu snažíme zapomenout, vymazat je, nebo alespoň skrýt. Právě tato snaha je však ještě větším důvodem chlapcovy uzavřenosti, vnitřní roztříštěnosti a emoční nestability.

Instalace zároveň zachycuje absurditu momentu, kdy dětská mysl, běžně zaměstnaná otázkami typickými pro mladý věk, naráží na tvrdou realitu dospělého světa.

Jinými slovy dílo zaznamenává okamžik, kdy se v těle podlamuje naivní představa o vlastní neporazitelnosti a její místo zaujímá krutý realismus, plný frustrujících představ. Instalace zachycuje formu strachu, který narušuje důvěru v ostatní i v sama sebe. A který se při snaze o jeho ovládnutí více prohlubuje a škodí.

POPIS DÍLA

Dílo se nachází v podélné místnosti, na jejímž konci je velké okno. Před ním je umístěna vosková postava malého chlapce. Je zcela nahý. Rozkrok zakrývají pouze jeho útlé ruce. Výraz dětské postavy zachycuje především strach a obavy, ale nechybí v něm i jiskra naděje, že věci mohou vést k lepšímu.

³ s.24. BAJEROVÁ, Kateřina, FRÜHAUF, Pavel, SÝKORA, Josef a kol. Crohnova choroba a ulcerózní kolitida. Online. MUDr. Rusínová. 2020 [cit. 2025-21-04]. Dostupné z: <https://www.rusinova.cz/wp-content/uploads/2020/04/ibd-edukace.pdf>

Chlapcův nejistý postoj vyjadřuje napětí a postavení před těžkou výzvou. Zbavit se vtíravých znepokojivých myšlenek. Svůj nepřítomný pohled upíná k oknu před ním. Jeho zrak ale musí nejdříve projít skrze množství voskových objektů, které tvoří jakousi bariéru mezi chlapcem a prosluněným oknem. Bariéru, která odvádí chlapcovu pozornost a brání mu v přístupu otevřeného vnímání okolního světa.

Objekty před chlapcem se zbarvují do všemožných žlutohnědých odstínů, jak skrze ně pronikají paprsky denního světla. V detailu se jedná o nízké reliéfy tvořené z několika vrstev voskových plátů. Objekty dohromady tvoří změť znepokojivých abstraktních tvarů inspirovaných lidskými orgány a tkáněmi připomínající výjevy z nočních můr. Abstraktní podoba připomíná jakousi explodující vizi zevnitř těla. Stíny objektů, umístěných v prostoru před oknem, se promítají do celé místnosti. Vytváří stínové kresby po stěnách na podlaze a konečně i na chlapcově drobném těle. Jednotný materiál použitý v instalaci přispívá k pochopení jasného vztahu mezi objekty.

K realizaci díla jsem si vybral včelí vosk. Ten považuji za vhodný prostředek ke ztvárnění vybraného tématu, který nejenže svým povrchem a barvou zajišťuje silný vizuální zážitek, ale především je to materiál organický- živý, který evokuje tělesnost, teplo, buněčné procesy. Svým charakterem (například průsvitností při určité tloušťce) připomíná stěny živého lidského organismu.

KONTEXTUALIZACE PRÁCE

Téma dětství – stejně jako jeho nevinnost a křehkost – je častým motivem v umělecké tvorbě a zaujímá významné místo v její historii. Dětství představuje období, ve kterém se formuje nejen naše poznání, ale i samotná osobnost. Je to etapa, která zásadně ovlivňuje celý náš život.

Ve své práci jsem se inspiroval fantaskními a znepokojivými výjevy, které často zachycovali expresionističní umělci. Zaujala mě zejména tvorba grafika českého původu Alfreda Kubina. Ten prostřednictvím svých grafik zachycoval atmosféru svých temných snů a představ, často s existenciálním podtextem.

Silnou inspirací pro mě byla rovněž díla umělců zabývajících se tématy lidské psychiky, mysli, tělesnosti a křehkosti. Významný vliv na mě měla tvorba britského sochaře Marca Quinna, především jeho série *Emotional Detox: The Deadly Sins*, která vizuálně zpracovává křehkost emocionálního stavu člověka.

Jako zdroj mé inspirace nelze opomenout dílo belgické umělkyně Berlinde De Bruyckere. Umělkyně se zabývá tematikou zranitelnosti, utrpení a lidské tělesnosti. Mimo jiné tvoří realistické voskové fragmenty těl lidí a zvířat. Pracuje s barvou materiálu. Často využívá odstíny růžové, bílé a modré, které zajímavým způsobem přibližují barevnost lidské kůže, masa a celkovou zranitelnost lidského těla. Z jejích děl bych konkrétně vyzdvihl práce ze série *Into One-another*, které svým až drastickým výtvarným pojetím zachycují lidské vnitřní prožitky a utrpení.

LITERATURA

VOKOUNOVÁ, Kateřina. Crohnova choroba. Online. Praha: Medicínské centrum Praha, 2020 [cit. 2025-26-04] Dostupné z: <https://www.mc-praha.cz/mcp/wp-content/uploads/2020/12/Crohnova-choroba.pdf>

BAJEROVÁ, Kateřina, FRÜHAUF, Pavel, SÝKORA, Josef a kol. Crohnova choroba a ulcerózní kolitida. Online. MUDr. Rusínová. 2020 [cit. 2025-21-04] Dostupné z: <https://www.rusinova.cz/wp-content/uploads/2020/04/ibd-edukace.pdf>

GOMBRICH, E. H, 2019. Umění a iluze. Praha: Odeon. ISBN 9788025730317

SKÁLA, František, 2012. Headlands. V Řevnicích: Arbor vitae. ISBN 978-80-87164-90-7.

KOHOUT, Pavel a PAVLÍČKOVÁ, Jaroslava, 2006. Crohnova choroba, ulcerózní kolitida. Rady lékaře, průvodce dietou. Praha: Forsapi. ISBN 80-903820-0-8.

OBRAZOVÁ ČÁST

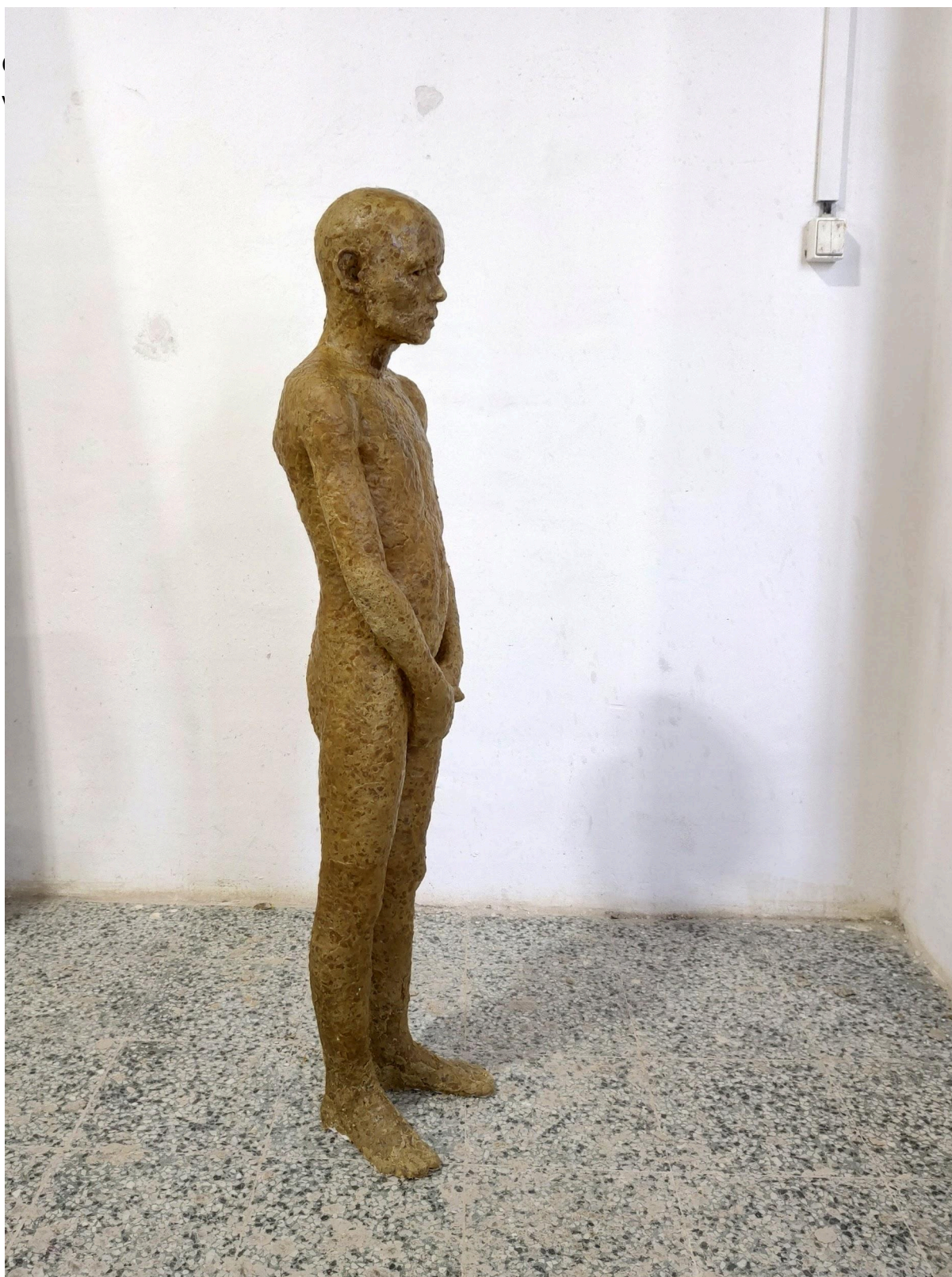
Crohnova nemoc, chlapecká postava do instalace. rozměry: 380 x 1430 x 215 mm. materiál: včelí vosk, sádra

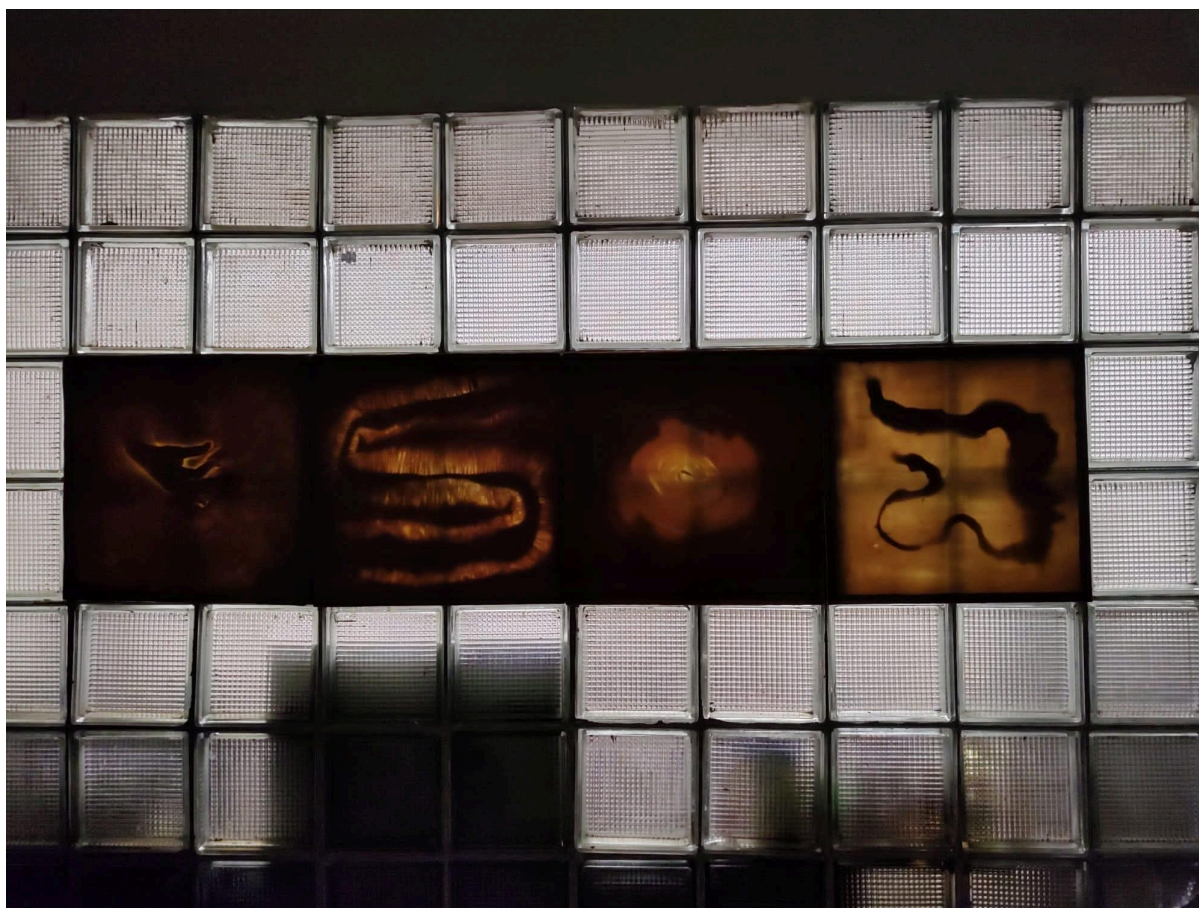
Crohnova nemoc, chlapecká postava do instalace. rozměry: 380 x 1430 x 215 mm. materiál: včelí vosk, sádra

Crohnova nemoc, chlapecká postava do instalace. rozměry: 380 x 1430 x 215 mm. materiál: včelí vosk, sádra

Crohnova nemoc, chlapecká postava do instalace. rozměry: 380 x 1430 x 215 mm. materiál: včelí vosk, sádra

Výjevy zachycující znepokojivé představy spjaté s Crohnovou chorobou, rozměry: 300 x 300 x 17 mm. materiál: včelí vosk, dubové dřevo